

DELFINI V SLOVENSKEM MORJU

V okviru strokovne medpredmetne ekskurzije, kjer nas je pot vodila v Koprsko primorje, smo v Bernardinu poslušali multimedijско predavanje o delfinih, ki nam ga je organiziralo društvo Morigenos.

Društvo je bilo ustanovljeno leta 2001, ukvarja pa se z raziskovanjem in zaščito kitov in delfinov, ter okolja v katerem živijo. Njihov glavni projekt je proučevanje in zaščita velikih pliskavk (vrsta delfinov, ki so edina stalna vrsta kitov in delfinov v Sloveniji) v slovenskem morju in okoliških vodah. Druge vrste delfinov slovensko morje obiščejo redkeje, nekateri delfini se tu zadržujejo občasno, nekateri pa redno.

Kot verjetno že vsi veste, delfine uvrščamo v skupino morskih sesalcev, čeprav so na prvi pogled zelo podobni ribam. Imajo enake lastnosti kot kopenski sesalci: dihajo s pljuči, so toplokrvni, mladiči, ko se skotijo, sesajo materino mleko, imajo stalno telesno temperaturo,

Delfini imajo daljne prednike, ki so najprej živeli na kopnem, potem pa so se preselili v morje; njihovo telo je izjemno prilagojeno na vodno okolje. Imajo hidrodinamično oblikovano telo, sprednje okončine so preobražene v plavuti, zadnje okončine pa so popolnoma zakrnele. Delfini nimajo vratu, imajo pa par prsnih plavuti. Njihova čeljust je oblikovana tako, da izgleda, kot da se vedno smeji. Naj povem, da so vsi delfini tudi kiti (spadajo v red kitov). Delfini spadajo med zobate kite, saj imajo ostre koničaste zobe. Njihova koža je gladka in brez dlake, pred mrazom pa jih varuje debela plast podkožne maščobe. Na hrbtu je bolj ali manj visoka hrbtina plavut, ki med plavanjem moli iz vode. Ni pa hrbtina plavut obnovljiva.

Delfini spadajo v družino delfinide (Delphinidae); v to družino spada 36 vrst delfinov. Nekaj jih bom naštel : navadni delfin, navadni progasti delfin, Rissov oz. okrogloglavi delfin, kit pilot ali mrtva pliskavka, mala pliskavka, najbolj znana med njimi pa je velika pliskavka (vse te vrste delfinov najdemo tudi v Sredozemskem morju).

Navadni delfin je zelo pogost predstavnik kitov. Zraste približno do dva metra v višino, ima svetlo sive rumenkaste ali bele bočne lise po telesu. Za navadne delfine je značilno, da pogosto skačejo iz vode.

Navadni progasti delfin ima številne proge od očesa navzdol po telesu. Združujejo se v velikih skupinah in so zelo hitri.

Rissov ali obloglavi delfin – to vrsto pogosto zasledimo v Sredozemlju, za njih je značilna belo obarvana barva.

Kit pilot ali mrtva pliskavka – delfini te vrste se združujejo v velikih skupinah, njihova značilnost je lebdenje na vodi.

Velika pliskavka je najbolj znana in najbolj razširjena vrsta iz družine delfinov. To je delfin, ki ga poznamo iz živalskih vrtov in filmov. Živi tudi v Jadranskem morju (je edina stalna vrsta delfinov in kitov v Sloveniji). Nimajo nobenih lis na telesu in so sive, sivomodre barve. Velika pliskavka zraste približno od 2-3m.

Delfini so bioindikatorji dobrega morja in so pomemben del morskega ekosistema. Življenje v onesnaženem okolju jim ne ustreza, radi živijo v zdravem in čistem okolju. Na žalost so delfini zelo ogrožena vrsta, za kar smo v veliki meri krivi ljudje. Mnogi vplivi, kot so onesnaženje, hrup, gost pomorski promet, prekomerni ali neprimerni ribolov, negativno vplivajo na obstoj delfinov. Slovensko morje je zaenkrat dovolj čisto, da ohranja populacijo delfinov, na srečo je populacija zaenkrat zdrava.

Delfini so inteligentna bitja, so abstraktnega mišljenja in si zapomnijo stvari. Če se delfin slučajno poškoduje, seveda nastane rana. Ko pa rana izgine, ostane taka bela barva.

Skoki delfinov

Njihovi skoki lahko predstavljajo del potopa (da se globlje potopijo), lahko pa predstavljajo tudi razkazovanje njihove moči. Včasih pa skačejo, da se lahko razgledajo naokoli, da vidijo okolico. Delfini lahko skočijo tudi do šest metrov v višino.

Delfini lahko zdržijo 3-4 minute pod vodo (rekorder v potapljanju je delfin z imenom Belugo; zdržal je okoli pet minut pod vodo).

So zelo nežne živali (imajo kar nekaj navad, ki so zelo podobne našim, npr: njihovo medsebojno dotikanje, razno crkljanje, ljubeče vedenje,), znajo pa biti tudi jezni in nasilni.

Razmnoževanje delfinov

Njihovo razmnoževanje je precej podobno človeškemu, saj delfini nimajo paritvene sezone kot večina živali, ampak se pariyo 365 dni na leto. Ko samica pride nad samca, pride do spolne združitve, ki pa traja le nekaj sekund. Po združitvi se po enem letu skoti mladič, ki je nato odvisen le od svoje matere (prvi dve leti). Mama uči mladiča oz. mladiče kako naj preživijo (boj za obstanek).

Spol je drugače pri delfinih zelo težko določiti (razen če je ob materi mladič, vemo, da gre za ženski spol).

Spanje delfinov

Spanje je velika posebnost delfinov. Namreč delfini spijo tako, da izklopijo en del (eno polovico) možganov, druga polovica možganov pa uravnava dihanje in pazi na morebitne nevarnosti. Ne morejo si privoščiti, da bi zaspali za dolgo časa (kako bi sicer dihali ?). V takem stanju preživijo 8 ur na dan – večinoma ponoči).

Delfini zelo dobro slišijo in zelo dobro vidijo nad in pod vodo (imajo dobro izostreno lečo). Ko so slabe volje, po vodi udarjajo z repno plavutjo. Drugače so delfini zelo družabni. Plavajo v skupinah do 25,30 živali, na odprtem celo več 100 živali, ki so pogosto ločene po starosti ali spolu. Tako mame plavajo z mladiči, mladi delfini skupaj, ... Med hranjenjem se skupine pogosto združijo.

Jedilnik delfinov

Za prehranjevanje delfini iščejo svojo hrano z zvokom (tukaj gre za zvočno zaznavanje stvari). Jedo praktično vse, niso izbirčni. Lovijo in jedo ribe (kjer so galebi, so ribe, kjer so ribe, so delfini), meduze, hobotnice, mehkužce. Školjk naj ne bi jedli, na dan pa delfini pojedjo okoli 4 kg rib. Dostikrat se igrajo z plenom in čeprav imajo zobe, hrane ne žvečijo, ampak plen preprosto pogoltnejo. Zanimivo je, da mišice jezika in grla stisnejo tako, da plen potisnejo po požiralniku navzdol, slano vodo pa v nasprotni smeri, ven iz ust. Lovijo v skupinah.

Delfini dihajo s pljuči, zrak pa vdihnejo in izdihnejo skozi posebno odprtino na hrbtu. Pljuča delfinom omogočajo, da dolgo ostanejo pod vodno gladino, ne da bi morali vdihniti. Zanimivo je, da delfini dihajo zavestno, torej lahko tako kot mi zadržijo dih.

Sporazumevanje delfinov

Delfini proizvajajo 2 vrsti zvoka oz. glasov: klike ter žvižge. Vsak delfin se oglašja z značilnim žvižganjem – delfini žvižgajo, ko komunicirajo med sabo. Poleg lastnega žvižga delfini poznajo še celo vrsto drugačnih žvižgov, oponašajo lahko tudi žvižge drugih delfinov. Ti na žvižge odgovorijo tako, da tudi sami žvižgajo, podobno, kot bi se pogovarjali. Delfini v nevarnosti žvižgajo

zelo glasno. Mati in mladič, ki se ločita, žvižgata, dokler se spet ne najdetata. Delfini se pogovarjajo tudi z gibi telesa, z dotiki ...

eholokacija

Pri eholokaciji gre za orientacijo z zvokom. Eholokacija je poleg delfinov značilna tudi za kite. Delfini in kiti zbirajo podatke o svojem okolju z zvoki, s hitro sledečimi si klikami, ki jih proizvaja poseben organ v čelu na glavi. Zvok se odbije od plena ali ovire in potuje nazaj proti spodnji čeljusti. Odmev pove živali, kakšna je velikost plena, kako velika je razdalja do ovire, kakšna je hitrost premikajočega se plena in celo, kakšna je gostota opazovanega predmeta. Z eholokacijo si pomagajo si pomagajo predvsem v neznanem okolju, v znanem pa se zanašajo, kot smo že prej rekli, na odličen vid in sluh (lahko slišijo ladjo, čoln, ribe ...).

Skrb do delfinov

Veliko nevarnost delfinom predstavljajo motorni gliserji, ladje, ... saj jim lahko povzročijo razne mehanske poškodbe. Obstajajo pravila obnašanja do delfinov v naravi:

- nikoli se delfinom oz. delfinu ne približamo na manj kot 200 m
- ko odhajamo, se od delfinov počasi oddaljujemo
- ne spreminjamo smeri in ne potujemo z veliko hitrostjo
- biti moramo pozorni predvsem do mladičev, ker še niso samostojni

Torej, moramo se obnašati odgovorno, ne mečemo nobene hrane v vodo, pripomoremo pa tudi tako, da pomagamo različnim društvom.

Društvo morigenos

Še nekaj besed o poteku njihovega dela na terenu

Ko se člani društva (16 članov) odpravijo na teren, se razdelijo v dve skupini. Ko delfine na morju najdejo, jih najprej fotografirajo, nato pa zberejo čim več podatkov (vidljivost, čas , ...) . Člani društva fotografirajo njihove hrbtnne plavuti (vsak delfin ima namreč različno hrbtno plavut - glede na barvo, ...). Pri delu si člani društva pomagajo z fotoindetikacijo. Fotoindetikacija je znanstvena metoda raziskovanja, kjer s pomočjo fotografij indetikiramo delfine.

In še par zanimivosti:

- Beseda morigenos v stari keltščini pomeni rojen v morju
- Prve risbe delfinov so nastale že 1500 let pred našim štetjem. Tudi grški filozof Aristotel je vedel, da so delfini sesalci, zapisal je celo zgodbe o druženju delfinov in ljudi.
- Delfini se na splošno zelo radi dotikajo in ljubkujejo (ne le, kadar je to del spolne igre), zato lahko sklepamo da to počno le iz enega samega razloga – ker jim to ugaja. To med drugim priča o visoki razvitosti teh živali.
- Društvo Morigenos vsako poletje v zadnjo soboto v juliju organizira Dan delfinov na Tartinijevem trgu v Piranu in še
- Obstaja pa tudi program posvojitve delfina (v okviru društva).